

CHÍNH TRỊ - KINH TẾ – XÃ HỘI

VÒNG 4

“ĐỐI THOẠI TRUNG - MỸ VỀ CHIẾN LƯỢC VÀ KINH TẾ”

PGS. NGUYỄN HUY QUÝ

I. BỐI CẢNH QUỐC TẾ VÀ QUAN HỆ SONG PHƯƠNG

Vòng 4 “Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế” đã được tiến hành trong hai ngày 3 và 4 tháng 5/2012 vừa qua. Cuộc đối thoại lần này thể hiện cố gắng của cả hai bên nhằm hạn chế mâu thuẫn và xung đột, duy trì và thúc đẩy hợp tác, cùng chia sẻ lợi ích trong bối cảnh quốc tế diễn biến phức tạp hiện nay.

Xu thế hòa dịu đó trong quan hệ Trung - Mỹ đã thể hiện trong chuyến thăm Mỹ của Chủ tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào đầu năm 2011 và bản “Tuyên bố chung Trung - Mỹ” nhân chuyến thăm đó, với cam kết của hai bên về việc xây dựng “quan hệ đối tác hợp tác tôn trọng lẫn nhau, cùng có lợi, cùng thắng...”¹ Trong cuộc hội kiến với lãnh đạo phái đoàn Mỹ dự vòng Đối thoại này, Phó Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình cũng nói rõ: “Nhận thức chung

quan trọng của Chủ tịch Hồ Cẩm Đào và Tổng thống Obama về việc cùng nhau xây dựng “quan hệ đối tác hợp tác tôn trọng lẫn nhau, cùng có lợi, cùng thắng” giữa Trung Quốc và Mỹ đã chỉ rõ phương hướng, xác định nguyên tắc để hai bên tìm ra con đường “quan hệ nước lớn kiểu mới”².

Lãnh đạo vòng Đối thoại này, phía Mỹ là Ngoại trưởng Hillary Clinton và Bộ trưởng Tài chính Timothy Geithner với danh nghĩa là đại diện đặc biệt của Tổng thống Barack Obama; phía Trung Quốc là Phó Thủ tướng Vương Kỳ Sơn và ủy viên Quốc vụ Đối Bình Quốc với danh nghĩa là đại diện đặc biệt của Chủ tịch Hồ Cẩm Đào. Chủ trì Đối thoại về chiến lược là Ngoại trưởng Hillary Clinton và ủy viên Quốc vụ Đối Bình Quốc. Chủ trì đối thoại về kinh tế là Bộ trưởng tài chính Timothy Geithner và Phó Thủ tướng Vương Kỳ Sơn. Tham dự vòng Đối thoại này có nhiều nhân vật quan trọng

của hai bên. Phía Mỹ, có Thứ trưởng Ngoại giao William J. Burns, Quyền Thứ trưởng Quốc phòng James N. Miller, Chủ tịch Ngân khố Liên bang Mỹ (FED) Bernamker, Đại sứ Mỹ tại Trung Quốc Lạc Gia Huy (Gary Locke), v.v... Phía Trung Quốc có những người lãnh đạo của hơn 20 bộ, ngành tham gia, trong đó có Thứ trưởng Ngoại giao Trương Chí Quân, Phó Tổng tham mưu trưởng quân giải phóng nhân dân Mã Hiểu Thiên, Đại sứ Trung Quốc tại Mỹ Trương Nghiệp Toại, v.v...

Như trên đã đề cập, vòng 3 và vòng 4 “Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế” đều được thực hiện theo phương hướng và nguyên tắc đã được xác định trong “Tuyên bố chung Trung - Mỹ” tháng 1-2011. Nhưng so với vòng 3 (tiến hành vào tháng 5-2011) vòng 4 Đối thoại vừa qua diễn ra trong bối cảnh quan hệ song phương, tình hình khu vực và quốc tế có những diễn biến mới. Trước hết, cuối năm 2011 bằng các hoạt động ngoại giao của Tổng thống Obama, Mỹ đã chính thức tuyên bố chuyển trọng tâm chiến lược an ninh và kinh tế sang khu vực châu Á - Thái Bình Dương. Hoạt động của Trung Quốc tại khu vực bờ Tây Thái Bình Dương cũng được gia tăng. Tình hình tại khu vực này trở nên căng thẳng và diễn biến phức tạp. Những điểm nóng ở Đông Á như vấn đề hạt nhân Bắc Triều Tiên, tranh chấp chủ quyền ở Biển Đông, biển Hoa Đông, vấn đề Iran, Syrie, Sudan, v.v... ở Trung Đông và châu Phi đều có liên can đến quan hệ Trung - Mỹ. Thứ hai, hậu quả của khủng hoảng tài chính và suy thoái

kinh tế toàn cầu, nhất là khủng hoảng nợ công ở châu Âu, đặt kinh tế thế giới trước nguy cơ mới, cạnh tranh giữa các nền kinh tế diễn ra phức tạp, chủ nghĩa bảo hộ mậu dịch gia tăng. Vấn đề tỷ giá hối đoái giữa đồng NDT và đồng USD đã hạ nhiệt, nhưng bất đồng Mỹ - Trung về các vấn đề bảo hộ mậu dịch, môi trường đầu tư, sở hữu trí tuệ lại gia tăng. Hai bên cần đối thoại, tìm ra những giải pháp đồng thuận “cùng có lợi”, đồng thời để cứu vãn nền kinh tế thế giới ra khỏi cuộc khủng hoảng kéo dài hiện nay. Thứ ba, năm 2012 Mỹ và Trung Quốc, cùng với phần lớn các nước lớn khác trên thế giới, sẽ diễn ra sự chuyển giao quyền lực lãnh đạo qua các cuộc bầu cử. Hoạt động của phía Mỹ trong “Đối thoại Mỹ - Trung về chiến lược và kinh tế” lần này phải phù hợp với vận động tranh cử của Tổng thống Obama. Chuyển giao quyền lực lãnh đạo sang thế hệ thứ 5 ở Trung Quốc đã tương đối rõ, và qua Đối thoại lần này phía Trung Quốc muốn gửi thông điệp tới nước Mỹ là chính sách của Trung Quốc trong quan hệ Trung - Mỹ sẽ không thay đổi do sự thay đổi thế hệ lãnh đạo.

Trong phát biểu chào mừng tại buổi khai mạc “Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế” (ngày 3-5-2012), Chủ tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào đã nhắc tới “cái bắt tay xuyên Thái Bình Dương” 40 năm trước giữa “tiền bối lãnh đạo hai nước Trung - Mỹ” (năm 1972, Nixon và Kissinger thăm Trung Quốc, “bắt tay” với Mao Trạch Đông và Chu Ân Lai) và đưa ra ý tưởng phát triển “quan hệ nước lớn kiểu mới”³.

Kết quả cụ thể của vòng bốn “Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế” được ghi nhận trong “Biên bản về kết quả cụ thể Đối thoại chiến lược” và “Thuyết minh chung về tình hình kết quả Đối thoại kinh tế” công bố ngay sau khi kết thúc vòng Đối thoại. Hai bên đánh giá cuộc Đối thoại đã thành công. Dư luận quốc tế cũng đã ghi nhận bước tiến triển mới của quan hệ Trung - Mỹ. Tuy nhiên, cặp quan hệ quan trọng và phức tạp giữa hai nước lớn này không ít vấn đề quan trọng và phức tạp.

Ngày 2-5, trước khai mạc Đối thoại một ngày, Thứ trưởng Quốc phòng Mỹ đã có cuộc đối thoại với Bộ trưởng Quốc phòng Trung Quốc Lương Quang Liệt, và ngày 4-5 ngay trong ngày Đối thoại kết thúc, tướng Lương Quang Liệt đã bay sang Mỹ thực hiện chuyến thăm 7 ngày theo lời mời của Bộ trưởng Quốc phòng Mỹ Leon Panetta. “Đối thoại quân sự” là hoạt động chủ yếu của chuyến thăm này.

II. KẾT QUẢ ĐẠT ĐƯỢC QUA VÒNG 4 ĐỐI THOẠI VỀ CHIẾN LƯỢC VÀ KINH TẾ:

1. Về đối thoại chiến lược:

“Biên bản kết quả cụ thể Đối thoại chiến lược” ghi nhận những thỏa thuận hai bên đã đạt được:

1- Gặp gỡ cấp cao Trung - Mỹ sẽ được thực hiện bên lề Hội nghị Thượng đỉnh G20 và Hội nghị Thượng đỉnh Đông Á trong năm nay.

2- Đối thoại song phương về an ninh chiến lược lần thứ 2 đã được tiến hành trong khuôn khổ vòng 4 Đối thoại chiến

lược và kinh tế. Hai bên đã có sự trao đổi thẳng thắn về những vấn đề liên quan tới an ninh chiến lược, an ninh tổng hợp của hai nước. Hai bên thỏa thuận năm 2013 sẽ tiếp tục đối thoại về an ninh chiến lược. Hai bên thỏa thuận trong năm 2012 sẽ tiếp tục đối thoại về nhân quyền, tổ chức gỡ gỡ các chuyên gia luật pháp, tổ chức trao đổi về chính sách ngoại giao, thúc đẩy hợp tác Trung - Mỹ trên các lĩnh vực năng lượng, môi trường, khoa học kỹ thuật nông nghiệp... Những vấn đề liên quan tới khu vực châu Á - Thái Bình Dương được đặc biệt chú ý. Hai bên quyết định trong nửa sau năm 2012 sẽ tổ chức cuộc trao đổi Trung - Mỹ (lần thứ tư) về các vấn đề liên quan tới khu vực châu Á - Thái Bình Dương. Hai bên thừa nhận Trung Quốc và Mỹ có lợi ích chung, đứng trước những thử thách chung, và mục tiêu chung duy trì hòa bình, ổn định, phồn vinh tại khu vực này.

3. Về các điểm nóng trên thế giới và trong khu vực, hai bên Trung - Mỹ đã trao đổi về các vấn đề bán đảo Triều Tiên, vấn đề hạt nhân Iran, vấn đề Syrie, khẳng định lại quan điểm hòa giải trong các vấn đề Triều Tiên và Iran thể hiện trong “Tuyên bố chung Trung - Mỹ” tháng 1/2011. Hai bên thỏa thuận cùng cố gắng, tìm cách hợp tác để thúc đẩy cộng đồng quốc tế giúp đỡ các nước đang phát triển tại châu Phi, Mỹ La-tinh, châu Á...

4. Tăng cường hợp tác song phương giữa các địa phương, các ngành của hai nước, trong đó có hợp tác giữa các bang của Mỹ với các tỉnh của Trung Quốc, giữa các ngành thương vụ, du lịch, giáo

dục, hải quan, giao thông vận tải, tư pháp, hàng không, cứu nạn trên biển của hai nước.

5. Hai bên thỏa thuận tiếp tục đối thoại và hợp tác một cách thiết thực trong vấn đề đối phó với biến đổi khí hậu toàn cầu, hoan nghênh những tiến triển đã đạt được trong khuôn khổ Hợp tác 10 năm về năng lượng và môi trường giữa Trung Quốc và Mỹ, thỏa thuận trong năm 2012 sẽ tổ chức một số cuộc hội thảo Trung - Mỹ về đề tài năng lượng và môi trường. Trong vòng Đối thoại này, hai bên Trung - Mỹ cũng đã tái cam kết hợp tác trong các vấn đề cấm phổ biến vũ khí hạt nhân, vấn đề an toàn hạt nhân, vấn đề chống khủng bố hạt nhân, hợp tác trong các vấn đề phát triển năng lượng sạch, an ninh lương thực, an toàn thực phẩm, nông nghiệp v.v...

6. Ngoài những nội dung được ghi nhận trong văn bản nói trên trong khuôn khổ vòng 4 “Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế” hai bên cũng đã tổ chức những buổi gặp gỡ, tọa đàm về các vấn đề biến đổi khí hậu, an toàn năng lượng, chính sách ngoại giao, tình hình Nam Á, tình hình Nam Bắc Xudan, lực lượng duy trì hòa bình của Liên hợp quốc, v.v...

2. Về đối thoại kinh tế:

“Thuyết minh chung về kết quả đối thoại kinh tế” trong vòng 4 “Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế” đã nói rõ “hai bên tuyên bố sẽ áp dụng những biện pháp thiết thực hơn nữa nhằm tăng cường hợp tác kinh tế vĩ mô,

thúc đẩy thương mại và đầu tư rộng mở, tăng cường quy tắc quốc tế và quản lý kinh tế toàn cầu, thúc đẩy sự ổn định và cải cách thị trường tài chính”.

a) Tăng cường hợp tác kinh tế vĩ mô:

Hai bên cam kết hợp tác đối phó với những thách thức của kinh tế toàn cầu. Phía Mỹ sẽ tiếp tục nỗ lực chuyển đổi phương thức tăng trưởng kinh tế, tăng mức đầu tư và xuất khẩu, trong 10 năm tới giảm thâm hụt ngân sách ít nhất 5000 tỷ USD, như vậy từ giữa thập niên này tỷ lệ nợ công Chính phủ Liên bang Mỹ trong nền kinh tế sẽ giảm dần. Phía Trung Quốc sẽ tiếp tục nỗ lực chuyển đổi phương thức phát triển kinh tế, cải thiện dân sinh, tích cực mở rộng nhu cầu trong nước, và lấy mở rộng tiêu dùng làm trọng điểm chiến lược mở rộng nhu cầu trong nước, trước cuối năm 2012 giảm mức thuế nhập khẩu đối với những mặt hàng thiết yếu đối với đời sống của quần chúng nhân dân. Hai bên cam kết thúc đẩy tỷ giá hối đoái do thị trường quyết định, làm cho tỷ giá hối đoái thêm linh hoạt, nhằm phản ánh mặt cơ bản của nền kinh tế, tránh để tỷ giá hối đoái mất thăng bằng và tiền tệ giảm giá có tính chất cạnh tranh. Phía Trung Quốc tiếp tục đẩy mạnh cải cách tỷ giá hối đoái, tăng biên độ co giãn tỷ giá hối đoái của đồng NDT, phát huy hơn nữa vai trò cơ sở của cung cầu trên thị trường đối với việc hình thành tỷ giá hối đoái. Hai bên cam kết tiếp tục trao đổi, thảo luận về việc phát triển thị trường tài chính tiền tệ châu Âu...

b) Về thương mại và đầu tư:

Hai bên tái khẳng định tầm quan trọng của môi trường đầu tư rộng mở, công bằng, minh bạch đối với kinh tế hai nước và kinh tế thế giới, đồng ý sẽ tiến hành vòng 7 đàm phán về Hiệp định đầu tư song phương Trung - Mỹ. Hai bên cam kết sẽ cố gắng thiết lập một hệ thống thương mại toàn cầu rộng mở hơn, cùng nhau ngăn chặn chủ nghĩa bảo hộ mậu dịch, xử lý thỏa đáng vấn đề điều tra chống bán phá giá và chống trợ giá trong hoạt động thương mại. Với thái độ khách quan, công bằng, và minh bạch, hai bên sẽ tăng cường hơn nữa năng lực chấp hành pháp luật trong việc chống vi phạm bản quyền trí tuệ. Phía Trung Quốc cam kết sẽ hoàn thiện pháp luật, pháp quy liên quan đến bản quyền trí tuệ, tăng cường truy cứu trách nhiệm hình sự đối với hành vi vi phạm bản quyền trí tuệ. Phía Mỹ cam kết trong quá trình cải cách hệ thống quản lý xuất khẩu sẽ cân nhắc đầy đủ những đề nghị của phía Trung Quốc về đối xử công bằng, cố gắng thúc đẩy xuất khẩu những mặt hàng dân dụng công nghệ cao sang Trung Quốc. Phía Mỹ cam kết thực hiện quy tắc và tiêu chuẩn đối xử bình đẳng đối với chủ đầu tư đến từ bất kỳ quốc gia nào. Phía Trung Quốc cam kết đối đãi bình đẳng với tất cả các doanh nghiệp nước ngoài đầu tư vào Trung Quốc, thực hiện bình đẳng giữa các doanh nghiệp thuộc các chế độ sở hữu khác nhau trong môi trường thị trường cạnh tranh, trong cung cấp tín dụng và thu thuế, trong chính sách giám sát, v.v...

c) Về quy tắc quốc tế và quản lý kinh tế toàn cầu.

Hai bên Trung - Mỹ nhận thức rõ tầm quan trọng của việc xúc tiến những quy tắc thương mại và tài chính tiền tệ quốc tế nhằm phản ánh những tiến triển của hệ thống kinh tế toàn cầu và vai trò của các bên tham gia. Hai bên dự định tranh thủ đến năm 2014 sẽ ký được một Hiệp định những nguyên tắc chỉ đạo quốc tế về tín dụng xuất khẩu. Hai bên đồng ý lợi dụng các cơ chế hiện có trao đổi tin tức về các hiệp định thương mại khu vực, như Hiệp định quan hệ đối tác xuyên Thái Bình Dương (TPP), Hiệp định tự do thương mại Trung Quốc - ASEAN (CAFTA), v.v... Hai bên hoan nghênh những nỗ lực của tổ chức tiền tệ quốc tế (IMF) nhằm thúc đẩy quyết định giám sát tổng hợp.

d) Về ổn định và cải cách thị trường tài chính tiền tệ.

Để có sự tăng trưởng mạnh mẽ, bền vững và cân đối, hai bên sẽ ủng hộ sự ổn định của thị trường tài chính tiền tệ quốc tế, tăng cường cải cách, phát triển, và giám sát đối với lĩnh vực tài chính tiền tệ. Phía Mỹ cam kết tiếp tục đối xử bình đẳng đối với các hoạt động đầu tư vào lĩnh vực tài chính của Trung Quốc vào Mỹ. Phía Trung Quốc cam kết sẽ có thay đổi quy chế để cho phép chủ đầu tư nước ngoài được quyền chiếm không quá 49% cổ phần (hiện là không quá 33%) trong các công ty cổ phần chứng khoán và công ty cổ phần thương mại, nâng mức trần tổng ngạch đầu tư của các chủ đầu tư hải ngoại lên 80 tỷ USD. Hai bên

quyết định tiếp tục tăng cường hợp tác chống tội phạm rửa tiền, làm tiền giả, cung cấp tài chính cho các hoạt động phổ biến vũ khí giết người hàng loạt và chủ nghĩa khủng bố, tăng cường hệ thống tài chính tiền tệ toàn cầu.

e) Tăng cường quan hệ kinh tế Trung - Mỹ.

Hai bên đánh giá cao vai trò tích cực của Đối thoại kinh tế trong khuôn khổ vòng 4 Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế trong việc thúc đẩy quan hệ kinh tế Trung - Mỹ phát triển mạnh mẽ và cân bằng hơn. Thông qua cơ chế đối thoại kinh tế, hai bên đã tăng cường phối hợp chính sách đối với các vấn đề kinh tế song phương và toàn cầu quan trọng, tăng thêm sự hiểu biết và tin tưởng lẫn nhau, đưa hợp tác thực chất vào chiều sâu về các lĩnh vực kinh tế, thương mại, đầu tư, tài chính tiền tệ. Hai bên khẳng định sẽ thực hiện những cam kết đã thể hiện trong bản thuyết minh chung về kết quả vòng 4 “Đối thoại kinh tế Trung - Mỹ”. Nhận thức rõ quan hệ kinh tế Trung - Mỹ xây dựng trên cơ sở lợi ích chung rộng rãi, hai bên cam kết sẽ cố gắng tối đa tăng cường giao lưu hợp tác về các vấn đề kinh tế có tính chiến lược, tính lâu dài, tính toàn cục, nhằm mang lại lợi ích cho nhân dân hai nước, thúc đẩy kinh tế thế giới phát triển mạnh mẽ, bền vững, cân đối”⁵.

III. Ý TƯỞNG “PHÁT TRIỂN QUAN HỆ NƯỚC LỚN KIỂU MỚI” - TÁC ĐỘNG ĐỐI VỚI QUỐC TẾ VÀ KHU VỰC:

Kết quả vòng 4 “Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế” thể hiện một

bước điều chỉnh trong quan hệ giữa hai nước trong bối cảnh quốc tế, khu vực, và mỗi nước hiện nay, nhằm hạn chế sự gia tăng nguy cơ xung đột, duy trì quan hệ hợp tác trên cơ sở “hai bên cùng có lợi”. Sự điều chỉnh theo hướng đó trong quan hệ Trung - Mỹ có thể tạo cơ hội thuận lợi cho hòa bình, ổn định, và phát triển trong khu vực và trên thế giới. Tuy nhiên, từ cam kết đến thực thi còn là một khoảng cách phức tạp, trong đó điều hòa lợi ích giữa Mỹ, Trung Quốc, và phần còn lại của thế giới và khu vực không phải là việc đơn giản.

Trước hết, “phát triển quan hệ nước lớn kiểu mới” là một ý tưởng tốt đẹp, nhưng trở thành hiện thực hay không và như thế nào, thì còn là vấn đề. Trong Diễn văn chào mừng vòng 4 Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế”, Chủ tịch Hồ Cẩm Đào cho rằng: “Trong thế giới ngày nay, toàn cầu hóa kinh tế phát triển sâu sắc, tiến bộ khoa học công nghệ diễn ra mau lẹ, cơ hội và thách thức cùng tồn tại. Nhân dân các nước đều hy vọng thế kỷ XXI sẽ trở thành thế kỷ đầu tiên trong lịch sử loài người cùng hưởng hòa bình an ninh, cùng phát triển thịnh vượng... Trung - Mỹ hợp tác sẽ đem lại thời cơ lớn cho hai nước và thế giới, Trung - Mỹ đối kháng sẽ đem lại tổn thất to lớn cho hai nước và thế giới. Dù mây gió quốc tế có biến đổi thế nào, dù tình hình trong nước của Trung Quốc và Mỹ phát triển ra sao, hai bên vẫn nên kiên định thúc đẩy xây dựng quan hệ đối tác hợp tác, ra sức phát triển quan hệ nước lớn kiểu mới, làm cho nhân dân hai nước yên tâm, nhân dân các nước yên

tâm”. Để “phát triển quan hệ nước lớn kiểu mới”, Chủ tịch Hồ Cẩm Đào đề xuất hai bên Trung - Mỹ thực hiện 5 điều “cần phải” bao gồm: “Cần phải đổi mới tư duy”; “cần phải tin tưởng lẫn nhau”; “cần phải bình đẳng, thông cảm nhau”; “cần phải tích cực hành động” và “cần phải vun đắp tình hữu nghị”. Ngay sau ngày bế mạc Đối thoại, “Nhân dân nhật báo Trung Quốc” đăng bài xã luận nhấn mạnh “hai nước Trung - Mỹ hòa thì cùng có lợi, đấu thì cùng tổn thương”, và “quan hệ Trung - Mỹ là một trong những cặp quan hệ song phương quan trọng nhất, phức tạp nhất trong thế giới hiện nay”⁶.

Vòng 4 “Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế” vừa qua phản ánh tính hai mặt - vừa cạnh tranh vừa hợp tác “trong quan hệ Trung - Mỹ hiện nay. Mục tiêu chiến lược của Mỹ là duy trì sự “lãnh đạo” của Mỹ đối với thế giới. Các Tổng thống Mỹ không hề giấu giếm lập trường kiên định không cho phép bất cứ quốc gia nào thay thế vai trò áp đảo của Mỹ về sức mạnh tổng hợp trong cán cân so sánh lực lượng trên trường quốc tế, mà ngày nay đối thủ tiềm tàng là Trung Quốc. Nhưng để thực hiện mục tiêu chiến lược đó, nước Mỹ phải có những sách lược mang tính giai đoạn trong chính sách đối ngoại nói chung và trong quan hệ Mỹ - Trung nói riêng. Tổng thống B. Obama trong “Thông điệp Liên bang năm 2012” cũng đã đề cập “việc đổi mới sự lãnh đạo của Mỹ có thể được cảm nhận khắp toàn cầu...”⁷. Mục tiêu chiến lược của Trung Quốc cũng là nhằm trở dậy trở thành “cường quốc số 1 thế giới”. Nhưng để thực hiện mục tiêu chiến lược

đó, Trung Quốc phải có những sách lược mang tính giai đoạn trong chính sách đối ngoại nói chung và trong quan hệ Trung - Mỹ nói riêng. Sự lớn mạnh của Trung Quốc dẫn tới sự thay đổi trong cán cân so sánh lực lượng trên trường quốc tế cũng như giữa hai nước Trung - Mỹ đã cho phép Trung Quốc đòi được có sự bình đẳng hơn, “tôn trọng lẫn nhau, hai bên cùng có lợi” trong quan hệ giữa hai nước, nhưng cũng chưa phải đến lúc Trung Quốc có thể từ bỏ hoàn toàn phương châm ngoại giao “giấu mình chờ thời” mà Đặng Tiểu Bình chủ trương khi chiến tranh lạnh vừa kết thúc. Trong bối cảnh quốc tế và trong mỗi nước hiện nay, hợp tác Trung - Mỹ là rất cần thiết, nhưng cạnh tranh cũng không thể tránh khỏi, việc “xóa bỏ tư duy truyền thống về xung đột đối kháng giữa các nước lớn trong lịch sử, tìm tòi con đường mới nhằm phát triển quan hệ giữa nước lớn trong thời đại toàn cầu hóa kinh tế”⁸ còn phải đợi xem. Nhưng trong giai đoạn hiện nay, cộng đồng quốc tế và các nước trong khu vực Đông Á nói riêng không thể không quan tâm đến tác động của quan hệ Trung - Mỹ.

Xu thế hòa dịu và quan hệ hợp tác Trung - Mỹ có thể phát huy tác động tích cực đối với hòa bình, ổn định và phát triển trên thế giới và trong khu vực, nhất là trong bối cảnh quốc tế hiện nay: Cuộc khủng hoảng tài chính và suy thoái kinh tế toàn cầu đang dẫn tới những hệ lụy phức tạp; những biến động chính trị thế giới đang diễn ra nhanh chóng khó lường; những vấn đề an ninh phi truyền thống mang tính toàn cầu, trong đó có

vấn đề thảm họa thiên nhiên trở thành mối đe dọa nghiêm trọng đối với toàn nhân loại.

Cạnh tranh Trung - Mỹ trên các lĩnh vực chính trị - an ninh, kinh tế - thương mại là một thực tế khách quan, không thể tránh khỏi. Vấn đề là sự cạnh tranh đó tác động như thế nào tới lợi ích của các nước khác trên thế giới. Lịch sử đã cho chúng ta thấy trong điều kiện các nước lớn không thể xung đột trực diện vì những lý do nào đó thì xung đột giữa các nước lớn thường được chuyển sang các "khu vực ngoại vi". Đó là lý do vì sao sau các điểm nóng tại các khu vực trên thế giới, từ Đông Á đến Bắc Phi, từ Trung Đông đến Nam Á... đều có bàn tay của các nước lớn. Trong một số trường hợp, thỏa hiệp giữa các nước lớn đã đạt được trên cơ sở gây tổn hại đến lợi ích của các nước nhỏ.

Khu vực châu Á - Thái Bình Dương, nhất là vùng ven bờ Tây Thái Bình Dương hiện chịu tác động rất lớn của quan hệ Trung - Mỹ. Trong khi Mỹ tuyên bố "trở lại châu Á", "chuyển trọng tâm chiến lược sang khu vực châu Á - Thái Bình Dương" thì Trung Quốc cũng đang đẩy mạnh các hoạt động nhằm khuếch trương thế lực tại khu vực này. Trong tương lai, châu Á - Thái Bình Dương là địa bàn cạnh tranh chiến lược quan trọng nhất giữa hai cường quốc Mỹ - Trung. Mặc dầu hiện nay hai bên cho rằng "Thái Bình Dương còn đủ rộng" cho hợp tác Trung - Mỹ, nhưng các quốc gia trong khu vực không thể không tỉnh táo

theo dõi diễn biến của quan hệ Mỹ - Trung, tăng cường phối hợp chính sách và hành động, vì hòa bình ổn định và hợp tác phát triển.

CHÚ THÍCH:

1. Tuyên bố chung Trung - Mỹ (tháng 1/2011), <http://news.xinhuanet.com/World/2011-01/20/C121001428.htm>

2. Tập Cận Bình: *Trung - Mỹ xây dựng quan hệ nước lớn kiểu mới vừa phải có quyết tâm và lòng tin, vừa phải có nhẫn nại và trí tuệ*. http://news.xinhuanet.com/World/2012-05/03/c_111883096.htm

3. Hồ Cẩm Đào: *"Diễn văn chào mừng tại buổi khai mạc vòng 4 Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế"*. http://news.xinhuanet.com/World/2012-05/03/c_11188294_2.htm.

4. Biên bản về kết quả cụ thể đối thoại chiến lược trong khuôn khổ vòng 4 "Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế" http://news.xinhuanet.com/2012-05/05/c_123080811_3.htm.

5. "Thuyết minh chung về kết quả đối thoại kinh tế trong khuôn khổ vòng 4 Đối thoại Trung - Mỹ về chiến lược và kinh tế". http://news.xinhuanet.com/World/2012-05/05/c_123080847_3.htm.

6. Nhân dân nhật báo, ngày 5/5/2012, http://news.xinhuanet.com/mil/2012-05/05/c_123080933_2.htm.

7. Thông điệp Liên bang 2012 của Tổng thống Obama (Đồi Capitol, Washington D.C 24/1/2012. TTX Việt Nam: Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 5/2/2012)

8. Tài liệu đã dẫn ở chú thích (3)

9. Đối Bình Quốc: Bài phát biểu tại Washington, ngày 10/5/2011. [Xinhuanet.com/World/2011-05/11/C_121403452.htm](http://news.xinhuanet.com/World/2011-05/11/C_121403452.htm).